

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
oktyabr

**TOSHKENT SHAHRIDAGI TURIN
POLITEXNIKA UNIVERSITETI**

*Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiya
materiallari to'plami*

**“GLOBAL RAQAMLI INTEGRATSIYALASHUV:
2030-YILGACHA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA
TEXNOLOGIK VA INDUSTRIAL SANOATNI RIVOJLANTIRISH
ORQALI MIKRO VA MAKROIQTISODIY BARQAROR
O'SISHNI TA'MINLASH DOLZARBLIGI”**

**“GLOBAL DIGITAL INTEGRATION: THE RELEVANCE OF
ENSURING MICRO AND MACROECONOMIC SUSTAINABLE
GROWTH THROUGH TECHNOLOGICAL AND INDUSTRIAL
DEVELOPMENT IN THE TRANSITION TO A GREEN
ECONOMY BY 2030”**

**«ГЛОБАЛЬНАЯ ЦИФРОВАЯ ИНТЕГРАЦИЯ:
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО
МИКРО- И МАКРОЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА ЧЕРЕЗ
РАЗВИТИЕ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ И ИНДУСТРИАЛЬНОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ В ПЕРЕХОДЕ К ЗЕЛЁНОЙ
ЭКОНОМИКЕ К 2030 ГОДУ»**

7-MAXSUS SON

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

*Elektron nashr.
2025-yil, oktyabr.*

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ixamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

ASSESSING RISKS IN BANKING ACTIVITIES TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF FINANCIAL SERVICES	21
Saidov Jasurbek Latipbayevich	
MECHANISMS OF THE IMPACT OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES ON ECONOMIC GROWTH.....	24
Sheraliyev Nurbek Jumanazarovich	
O'QUVCHI VA TALABALARDA HUQUQIY MADANIYATINI TA'LIM JARAYONIDA YUKSALTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA TAMOIILLARI	27
Mansurova Zilola Akromxonovna	
O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA FINTECH INNOVATSIYALARINING RIVOJI VA ULARNING SANOAT-QURILISH SEKTORIDAGI TRANSFORMATSION TA'SIRI	30
Muzayyana Beknazarova	
TURIZM SOHASIDA RAQOBAT AFZALLIKLARINI YARATISHDA MARKETINGNING ROLI	33
Shaymanov To'liqin Mahmayusupovich	
O'ZBEKISTONDA DAVLAT BUDJETI IJROSINI RAQAMLASHTIRISHNING FISKAL INTIZOM VA SHAFFOFLIKKA TA'SIRI	37
Tangrieva Farida Abdulkarimovna	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA SUN'IY INTELLEKTNI TATBIQ ETISH ORQALI BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH	41
Radjabov Bunyod Abdullilovich	
XXI-ASRDA JAHON IQTISODIYOTINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI VA ASOSIY DRAYVERLARI	45
Jalolov Umidjon Xudoyberdi o'g'li, Yegamberdiyev Shuxrat Satimbayevich	
XALQARO RAQAMLI INTEGRATSIYA JARAYONIDA O'ZBEKISTON ISHTIROKI	48
Muyassarzoda Fayziyeva	
ФИНАНСОВЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КЛЮЧЕВОЙ ИНСТРУМЕНТ ОБЕСПЕЧЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ И ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УЗБЕКИСТАНА	52
Турсунбоева Нилуфар Отабековна	
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ И ИНВЕСТИЦИИ	55
Ягудин Дмитрий Рустамович	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA BARQAROR TURIZM RIVOJI: GLOBAL TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	57
Xamdullayeva Gulhayo Ergash qizi	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INVESTITSION QARORLARNI OPTIMALLASHTIRISH	59
Rustambekov Djasur Askarovich	
KORXONA POTENSIALINING MOHIYATI VA TUZILMASIGA OID NAZARIY HAMDA ILMIY YONDASHUVLAR TAHLILI.....	61
Djalilov Sardor Sadillovovich	
XALQARO IQTISODIYOTNING GLOBAL DAROMAD TENGSIZLIKLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI: SAVDO SIYOSATLARI VA REDISTRIBYUTSIYA MEKANIZMLARINING TAQQOSLAYDIGAN TAHLILI	64
Kurolov Maksud Obitovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA INVESTITSIYA VA YHM O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	73
Zaripova Muqaddas Jumaniyozovna, Normurodov Asliddin Alijon o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT VA AVTOMATLASHTIRISHNING MEHNAT BOZORI DINAMIKASIGA TA'SIRI	77
Akmalbek Najimov Umid o'g'li, Dinara Ishmanova	
ПРАКТИКА И АНАЛИЗ КРЕДИТОВАНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ	81
Шамшетьева Гульраушан	

AHOLI DAROMADLARI O'SISHI VA INFLYATSIYA DARAJASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	83
G'ayratova Zilola G'anijon qizi, Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
KORXONALARDA MAHSULOT SAVDOSIGA OID MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISHNING ZAMONAVIY INTELEKTUAL YONDASHUVLARI	86
Baydullayeva Dildora Tuylibayevna, Baydullayev Ruslan Tuylibayevich	
ELEKTRON TIJORATNING MILLIY IQTISODIYOTGA TA'SIRI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	90
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li	
RAQOBATBARDOSH ELEKTROTEXNIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISHDA TEXNOLOGIK MODERNIZATSIYA VA INVESTITSiya SIYOSATINING O'RNI	93
Jalolov Abbosxon Ravshanxon	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA BUXGALTERIYA HISOB VA AUDIT TIZIMLARINI AVTOMATLASHTIRISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	97
To'laganov Ziyovuddin Kamolitdin o'g'li	
THE IMPACT OF EXTERNAL DEBT, INVESTMENT ACTIVITY, AND CAPITAL FORMATION PROCESSES ON EXPORT VOLUME AND ECONOMIC GROWTH DYNAMICS IN CENTRAL ASIAN COUNTRIES	102
Tojiqulova Sitora Sobirjon qizi	
HUMAN CAPITAL AND DIGITAL TRANSFORMATION: DRIVERS OF SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT	108
Hamrokulov Mirabbos Ortiqovich	
YEVROPA ITTIFOQI DAVLATLARI SOLIQ SIYOSATINI USTUVOR JIHATLARINI MARKAZIY OSIYO MAMLAKATLARIDA QO'LLASH ORQALI SOLIQ TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	110
Hakimov Feruz Xurshid o'g'li	
KAPITAL TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TIJORAT BANKLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH KONSEPSIYASI	114
Turdibayev Abdulaziz Abduvaxidovich	
O'ZBEKISTONNING 12 YILLIK TA'LIM TIZIMIGA QAYTISH ISLOHOTI	118
Ashurov Abdulaziz Rustamovich, Olimov Anvarjon Atamirzayevich, Mahmudov Ziyoviddin Shamsiddinovich, Ishmuratov Baxodir Xusanovich	
MAMLAKATNING XALQARO BAHOLASH TIZIMLARIDAGI MAVQEINI YAXSHILASHDA IQTISODIY MUSTAHKAMLIKNING AHAMIYATI	123
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
XALQARO SAVDODA MARKETING ROLI: EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	125
Qurolov Maqsud Obitovich	
BANK RISKLARINING BANK FAOLIYATIGA TA'SIRI VA ULARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	130
B.Izbosarov, N.Hakimova	
OZIY-OVQAT XAVFSIZLIGI MASALASINING JAHON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI	132
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
DYUZDO SPORTIDA MALAKALI SPORTCHILARNI TAYYORLASH JARAYONIDA TAKTIK TAYYORGARLIKNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI	135
Tangriyev Abdullo Tovashovich	
SANOATDA QO'SHILGAN QIYMAT HAJMINI OSHIRISH	138
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOSHQARUVI UCHUN SUN'IY INTELLEKTNING KENGAYTIRILGAN BASHORATLI TAHLILI	142
Esanova Shohida O'tkirovna	
PROSPECTS OF USING CREDIT CARDS IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	146
Mamatova Sevara Ilhom qizi	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTNI SUG'URTALASH MEXANIZMLARINI YANADA KENGAYTIRISH YO'NALISHLARI	151
Xalilova Feruza Jamolovna	

УЯЗВИМОСТИ В ПЛАТЕЖНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	155
Садыков Азиз Миршарапович	
КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	160
Жусупова Анжим Тансыкбаевна	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA OPERATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH: AVTOMOBILSOZLIK SEKTORI BO'YICHA ILMIY YONDASHUV	163
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
SUD-HUQUQ SOHASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISLOHOTLARNING INSON MANFAATLARIGA TA'SIRI	167
Majidov Muslimbek Maxamadjon o'g'li	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI.....	170
Valiev Umid Gulamovich	

YOSHLAR TADBIRKORLIGINI MOLIYALASHTIRISHNING ASOSIY SHAKLLARI

Valiev Umid Gulamovich

O'zmilliybank AJ, "Kelajakka qadam"

Markaz direktori o'rinbosari

Email: UValiev@nbu.uz

Annotatsiya. Tezisdagi yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishning asosiy shakllari, ularning iqtisodiy va ijtimoiy samaradorligi, shuningdek xalqaro tajribada qo'llanilayotgan moliyaviy mexanizmlar tizimli tahlil qilinadi. Jahon amaliyoti, xususan GEM, OECD va Jahon banki tadqiqotlari asosida kredit, grant, mikromoliyalashtirish, ventchur kapital va xususiy investorlar kabi moliyalashtirish vositalarining afzalliklari va cheklovlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar tadbirkorligi, moliyalashtirish shakllari, grantlar, mikromoliyalashtirish.

Abstract. The thesis provides a systematic analysis of the main forms of financing youth entrepreneurship, their economic and social effectiveness, as well as financial mechanisms applied in international practice. Based on GEM, OECD and World Bank studies, the advantages and limitations of financing instruments such as loans, grants, microfinance, venture capital and private investors are highlighted.

Keywords: youth entrepreneurship, financing forms, grants, microfinance.

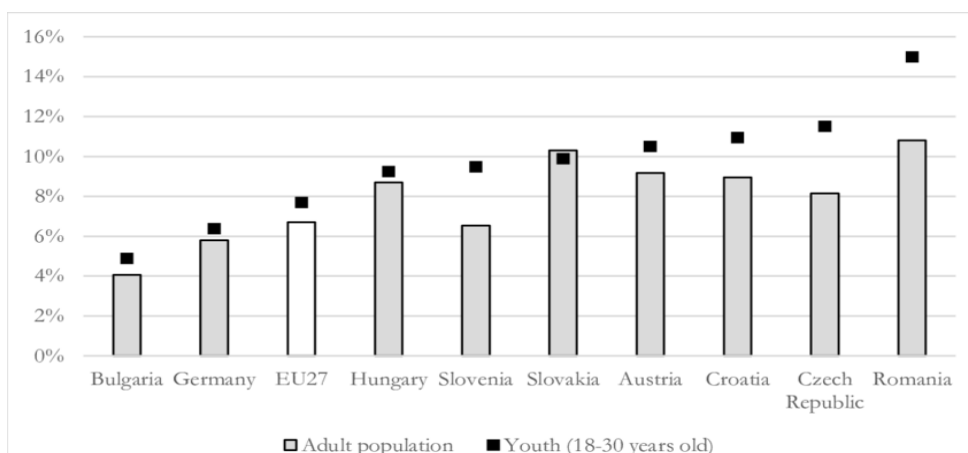
Аннотация. В тезисе системно анализируются основные формы финансирования молодежного предпринимательства, их экономическая и социальная эффективность, а также финансовые механизмы, применяемые в международной практике. На основе исследований GEM, OECD и Всемирного банка раскрываются преимущества и ограничения таких инструментов финансирования, как кредиты, гранты, микрофинансирование, венчурный капитал и частные инвесторы.

Ключевые слова: молодежное предпринимательство, формы финансирования, гранты, микрофинансирование.

KIRISH

Jahon tajribasida yoshlar tadbirkorligi nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy samaradorligi bilan ham ahamiyatli hisoblanadi. Bunday tadbirkorlik ko'p hollarda startaplar, agrobiznes, IT sohalari, xizmat ko'rsatish va ijtimoiy tadbirkorlik yo'nalishlarida namoyon bo'ladi. Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) yosh tadbirkorlarni "ishsizlik darajasini kamaytirish, innovatsiyalar va inklyuziv o'sish manbai" deb ta'riflaydi. BMTning 2030-yilgacha Barqaror taraqqiyot maqsadlarida ham yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish alohida e'tiborga olingan.

Xorijiy adabiyotlarda Global Entrepreneurship Monitor (GEM) hisobotlarida yoshlar tadbirkorligining rivojlanishi, moliyalashtirish manbalari va innovatsion yondashuvlar tahlil qilingan (1-rasm).

1-rasm. Tadbirkorlik faoliyatida yoshlar ulushi

Manba: Global Entrepreneurship Monitor (GEM) hisoboti

“Youth Entrepreneurship Support Policies” 2021-yildagi hisobotida davlatning yoshlar tadbirkorligiga ko'rsatayotgan yordami va moliyaviy mexanizmlari yoritilgan. World Bank tadqiqotlarida yoshlar tadbirkorligida kredit, grant va venchur moliyalashtirishning samaradorligi tahlil etilgan.

Yurtimizda so'nggi yillarda yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash borasida keng qamrovli davlat dasturlari, me'yoriy-huquqiy hujjatlar va institutsional chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Prezident qarorlari va davlat dasturlarida (PQ-5088, VMQ-765, PQ-60, PQ-61, PQ-62, PQ-328) yoshlar tadbirkorligi, “Yoshlar biznes” va “Kelajakka qadam” dasturlari, shuningdek sanoat zonalarini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari aks etgan.

Yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish so'nggi o'n yilliklarda iqtisodiyotning eng ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ilmiy tadqiqotlarda keng yoritila boshladi. Dastlabki fundamental tadqiqotlar moliyalashtirish mexanizmlarining iqtisodiy faollik, bandlik va innovatsion faollikka ta'sirini aniqlashga qaratilgan bo'lib, ushbu yondashuv yoshlar iqtisodiyotining alohida subyekti sifatida shakllanishi zarurligini ta'kidlaydi. Masalan, Schumpeter innovatsion tadbirkorlikni iqtisodiy rivojlanishning drayveri sifatida ko'rsatib, yoshlarning moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati bo'lmasa, ularning innovatsion salohiyati to'liq namoyon bo'lmasligini ta'kidlaydi [1].

Xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda yoshlar biznesini moliyalashtirishning asosiy shakllari — kreditlash, grantlar, lizing, mikromoliyalashtirish, venchur kapital, xususiy investorlar (business angels) va davlat kafolatlari tizimi — iqtisodiy rivojlanish bosqichlariga qarab turlicha samaradorlikka ega ekani ko'rsatiladi. OECD tadqiqotlari yoshlar uchun eng katta to'siq klassik bank kreditlari bo'lib, bunga kredit tarixining bo'lmasligi, garov yetishmasligi va risk darajasining yuqoriligi sabab bo'lishini qayd etadi [2]. Shu bois ilmiy adabiyotlarda mikrograntlar, subsidiyalashgan kreditlar va startap-inkubatorlar yoshlar faoliyatini boshlang'ich bosqichda qo'llash uchun eng maqbul vosita sifatida e'tirof etiladi [3].

Mikromoliyaviy institutlar roli borasida Ledger va boshqalar (2018) olib borgan tadqiqotlar yoshlar orasida mikromoliyalashtirishning biznes boshlanishiga ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi, ammo uning uzoq muddatli kengayish bosqichidagi samaradorligi garov mexanizmlarining zaifligi sabab cheklanganligini ko'rsatadi [4]. Venchur kapital bozorida esa yoshlar startaplarini moliyalashtirish innovatsion iqtisodiyot sharoitida muhim omil bo'lib, investorlar imkoniyat, texnologik yangilik va bozor potensialiga asoslanadi [5]. Bu jarayon xususiy investorlar (business angels) tomonidan ham qo'llab-quvvatlanadi. Mason va Harrisonning ilmiy izlanishlari yoshlar startaplarida notijorat risklar yuqori bo'lgani uchun aynan “farishta investorlar” dastlabki bosqichni moliyalashtirishda eng mos kelishini ta'kidlaydi [6].

Yoshlarning tadbirkorlik g'oya va tashabbuslarini qo'llab-quvvatlash, ishbilarmonlik ko'nikmalarini rivojlantirish, yosh tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiyot tarmoqlari va sohalaridagi, shu jumladan startap va innovatsion loyihalarini ro'yobga chiqarishga ko'maklashish, kasb-hunar, raqamli texnologiyalar hamda xorijiy tillarni chuqur egallashi uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish, shuningdek yoshlar bandligini ta'minlash maqsadida Prezident tashabbusi bilan yoshlar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan 3 ta muhim qaror qabul qilindi.

Birinchidan, 14.02.2025-yildagi PQ-60-sonli Prezident qaroriga ko'ra, Yoshlar agentligi huzurida jamg'arma tuzilib, unga 100 million dollar mablag' ajratildi. Tadbirkor yoshlarga 2,5 milliard so'mgacha imtiyozli kreditlar beriladi.

Ikkinchidan, 14.02.2025-yildagi PQ-61-sonli Prezident qarori bilan oliy o'quv yurti bitiruvchilarining bandligini ta'minlash bo'yicha yangi tizim yo'lga qo'yiladi. Buning uchun “Kelajakka qadam” dasturi doirasida 100 million dollar yo'naltirilib, ularning biznes tashabbus va g'oyalarini loyihaga aylantirish bo'yicha bank xizmatlari joriy etildi.

Uchinchidan, 14.02.2025-yildagi PQ-62-sonli Prezident qaroriga ko'ra, Aloqabank yoshlarning biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlovchi tayanch bankka aylantirilib, unga 200 million dollar beriladi. Bank o'zini o'zi band qilgan yoshlarning loyihalarini uchun 100 million so'mgacha 7 yil muddatga imtiyozli mikroqarz ajratib kelmoqda.

Albatta, yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish — bu biznes g'oyalarini amaliyotga tatbiq etishda eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Quyida yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishning asosiy shakllari keltirib o'tilgan:

1. Ichki manbalar — bu birinchi navbatda shaxsiy jamg'armalar, oilaviy mablag'lar.
2. Tashqi manbalar — tijorat banklari orqali kreditlar ajratish, mikromoliya tashkilotlari xizmatlari, davlat grantlari va subsidiyalar.
3. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari — yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirishga qaratilgan davlat dasturlari.

Yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish manba va usullaridan bugungi kunda davlat va xalqaro moliya institutlari tomonidan quyidagi turlari keng foydalanib kelinmoqda:

Bank kreditlari — yosh tadbirkorlar uchun asosiy moliyalashtirish manbalaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda tijorat banklari tomonidan yoshlar tadbirkorligiga quyidagi shartlar bilan kreditlar taklif etiladi:

- imtiyozli foiz stavkasida, bunda foiz stavkasi Markaziy bankning asosiy foiz stavkasi va tijorat bankining minimal (4% gacha) marjasi darajasidan past ko'rsatkichda bo'ladi;
- garov talablari engillashtirilgan;
- tijorat kreditlariga nisbatan uzoqroq, ya'ni 5–7 yilgacha asosiy qarz muddatini (2–3 yilgacha imtiyozli davr bilan) qaytarish imkoniyati yaratilgan;
- davlat tomonidan kafillik, maxsus jamg'armalar yoki subsidiya orqali qaytarish kafolati yaratilgan.

Grant va subsidiyalar — qaytarilishi shart bo'lmagan moliyaviy yordam turi bo'lib, yoshlar tadbirkorligi yo'nalishida asosan innovatsion yoki ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalar uchun, ishsiz yoshlar, nogironligi mavjud shaxslar, xotin-qizlar va startaplarning ilk bosqichida qo'llanib kelinmoqda.

Venchur kapital — yuqori tavakkalchilikka ega, lekin istiqbolli biznes loyihalarga sarmoya kiritadigan xususiy investor yoki fond mablag'i bo'lib, so'nggi yillarda IT startaplar va fintex sohasida paydo bo'layotgan investorlar orqali shakllanmoqda. O'zbekistonda venchur kapital istiqbollari IT-Park loyihalari, "Angels Fund" tashabbuslari va davlat-xususiy sheriklik asosidagi biznes inkubatorlar orqali ko'rinmoqda.

Mikromoliyalash — kichik kreditlar va moliyaviy xizmatlar tizimi bo'lib, bu tizim jamoaviy kafillik, hududiy va sohaga ixtisoslashgan moliya tashkilotlari, nisbatan kam foiz va tez rasmiylashtirish kabi afzalliklarga ega.

XULOSA

Yoshlar ko'p hollarda tadbirkorlik faoliyatini oila a'zolarining moliyaviy yordami bilan boshlaydi. Bu mablag'lar odatda kichik biznes, hunarmandchilik yoki xizmat ko'rsatish yo'nalishlarida samara beradi. Bunday sarmoya xususiy va xavfsiz bo'lgani sababli foydalanish oson, ammo miqdori cheklangan bo'ladi.

Yoshlar tadbirkorligi kelajak taraqqiyotining poydevori bo'lib, uning o'ziga xos xususiyatlarini chuqur anglash va ularni rivojlantirish uchun maqsadli strategiyalar ishlab chiqish zarur. Yosh tadbirkorlarni moliyaviy, huquqiy, axborot va mentorlik tomonlama qo'llab-quvvatlash nafaqat ularning muvaffaqiyatini ta'minlaydi, balki umummilliy iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Schumpeter, J. A. The Theory of Economic Development. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1934. – 255 p.
2. OECD. Youth Entrepreneurship and Financial Inclusion. Paris: OECD Publishing, 2020. – 112 p.
3. World Economic Forum. Supporting Youth Entrepreneurship: Policy Frameworks for Inclusive Growth. Geneva: WEF, 2019. – 78 p.
4. Ledger, T., Adams, R., & Harvey, D. Microfinance and Youth-Led Enterprises in Developing Economies. Journal of Development Finance, 2018, vol. 9, no. 2, pp. 63–75.
5. Gompers, P., & Lerner, J. Venture Capital and Innovation Dynamics. Cambridge: MIT Press, 2006. – 304 p.
6. Mason, C., & Harrison, R. Business Angel Investment and Youth Startups. Venture Capital Journal, 2015, vol. 17, no. 1, pp. 15–35.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100